

„Meggabonázó, megrendítő, lélegzetelállító.”

– Lara Prescott, bestsellerszerző

Egy
vonat
Moszkvába

*fine
selection*

ELENA GOROKHOVA

ELENA GOROKHOVA

Egy
vonat
Moszkvába

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2024

1. FELVONÁS

IVANOVO

1

A ZONNAL TUDJA, HOGY VALAMI NINCS RENDBEN. Marik házának ajtaja félig nyitva van, és néhány méterre egy fekete autó állja el az utat. Nem is igazán autó, Ivanovóban nem sok autó van. Inkább úgy néz ki, mint az a furgon, ami ünnepe napokon a járdáról szedi össze a részeket, és a városközpontban a kijózanító állomásra szállítja őket.

Kire vár ez a furgon? Biztosan nem a barátjára, Marikra. Marik hétéves, akárcsak Szása, és egyetlen sofőr sem vesztegetné az idejét arra, hogy elverekedje magát egészen Ivanovo széléig a hóban, csak azért, hogy készenlétben álljon, amíg egy első osztályos kisdíák felhúzza a szúrós anyagú egyenruháját, és az iskolatáskájába dobálja a könyveit. A kora reggeli szürkület ellenére Szása mindig is élvezte ezt az iskola előtti egy órát, attól a pillanattól kezdve, amikor a fagyos felhőkől Marik házának melegébe lép, hogy láthassa Marik apját a *Pravdat* lapozgatni egy pohár tea mellett, egészen addig a percig, amikor az iskolába indulás előtt rámarkol a szopogató cukorkára, amiket Marik anyja nyomott a tenyerébe. De érzi, hogy ezek a biztonságos reggelek örökre véget értek. Ma minden más.

Amikor Szása besurran a nyitott ajtón, nem pillantja meg rögtön Marikot. Helyette egy ismeretlen férfit lát, aki fekete kabátban és *usankában* tépi szét az ágyneműt, felfordítja a matracot, szétszaggatja a lepedőt, és kirántja a takarót a huzatból. Észreveszi, ahogy egy másik férfi minden könyvet lekap a polcról, letépi róluk a védőborítót, és végigméri a gerincüket, ami bizonyára sokáig tart, mert Marik anyja irodalomtanár, és rengeteg könyve van. Szása megpillantja a nőt. Az asztalnál áll, a férje mellett, és két kézzel kapaszkodik egy szék háttámlájába, mintha máskülönben összeesne. A kézfejen az erek kidagadnak, vastagok, mint a kötél. Senki sem beszél, a szobában csak a tépések és vágások, a pusztulás hangjai visszhangoznak. Amikor végre az egész könyvespolc tartalmát feldúlták, egy másik férfi, aki alacsony és köpcös, mint egy tűzcsap, lekapja Marik apjának aktatáskáját egy székről, és feltépi. Úgy pásztázza a matematikai képleteket a kapkodó kézírással összefirkált papírlapokon, mintha bármit is értene belőlük. Aztán felemeli és a falra szegezi a tekintetét.

– Garkovszkij polgártárs, le van tartóztatva – közli.

Szása ekkor pillantja meg a barátját. Marik a sarokban, egy fotel mögött guggol, ott, ahol Szásával együtt szoktak olvasni iskola után. A feje a térdei között, vörös haja minden irányba kilóg, mint a feszes kis rugók, így Szása nem látja az arcát.

– Miért? – kérdezi Marik anyja elcsukló hangon.

– Majd megtudja – feleli a tűzcsap, kerülve a tekintetét.

Marik anyja szigorúan néz rá, mintha egy olyan diákkal állna szemben, aki egész évben rosszul viselkedett, és megbukott a tantárgyból.

– Pár évvel ezelőtt az osztályomba jártál, ugye? – kérdezi. – Emlékszem rád. Jó tanuló voltál. Szeretted Lermontovot.

Az őr elfordul, és úgy csapja a papírokkal teli aktatáskát az asztalra, mintha azok tehetnének arról, hogy nyolcadikban szerette Lermontovot, hogy jó tanuló volt, hogy most itt van letartóztatni egykori tanárnőjének a férjét.

– Az egész csak egy tévedés, csak egy félreértés – szólal meg Marik apja.

Próbál hétköznapihang hangzani, de a hangja meggyötört. A hang, amit Szása minden reggel hall, a Tudományos Akadémia matematikusának hangja, egy olyan hang, ami mindig biztosságerzetet adott neki. Azt akarja, hogy igazat mondjon, azt akarja, hogy az egész csak tévedés legyen. Első osztályos, és még nem olvasott Lermontovot, de azon tűnődik, hogyan tartóztathatja le valaki, aki szereti a költészetet, a legjobb barátja apját? Hogyan tartóztathat le bárkit is egy irodalomból jó tanuló?

Az első rendőr, egy magas, nyurga férfi, befejezte a szétvágott matrac szétszedését, és a párnákhoz fordult. Olyan tollasvihart szabadít el, ami a kinti szakadó hó mása. Miután nem talált semmit (Szása el sem tudja képzelni, mit rejthet bárki is egy párnába), az asztalhoz lép, és elrántva Marik apját a feleségétől, az ajtó felé tolja. Ez csak egy kis lökés, de mégis van benne valami felgyülemlett erő. Bár még mindig visszafogott, Szása úgy gondolja, hogy ez talán a közelgő, kevésbé civilizált lökések előfutára lehet.

Ekkor barátja, Marik kiviharzik a sarokból, ahol eddig kuporgott, és az apjához simul, karjait szorosan dereka köré fonja. A magasabb őr egy pillanatra megdermed, bizonytalan, hogy mit tegyen, de aztán vonásai újra a korábbi hivatalos maszkiájává állnak össze, és a tétova pillanat úgy olvad el, mint a hó a kinti rendőrségi furgon tetején. Megragadja Marikot, és megpróbálja lefeszegeni az apjáról, de

Marik nem hagyja. Az őr karja alá fordul, combon vágja, és lábszáron rúgja.

– Hagyd békén az apámat, te szemétláda, te seggfej! – ordítja torcaszakadtából, olyan szavakkal, amik nem illenek sem hozzá, sem ehhez a házhoz. Ezek felnőtt káromkodások, amiket Szása csak az italbolt mögötti részeketől hall. Ekkor a lány Marik és az őr közéveti magát, megpróbálja megragadni a barátja karját, hogy elszakítsa a rendőrtől, de a következő pillanatban mindketten a földön gurulnak, és a falhoz csapódnak. Meghallja Marik anyjának sikolyát, és látja, ahogy ökölrel ütlegeli a rendőrt, bár nyilvánvaló, hogy az nem vesz tudomást róla, tovább lökdösi Marik apját a bejárati ajtó felé. Tárva-nyitva hagyták, mintha a barátja és szülei magánélete már megszűnt volna létezni.

– Vegye fel a kabátját, Garkovszkij polgártárs – mondja az egykori Lermontov-rajongó mély hangon, megpróbálva normalizálni a történeteket. A hóna alá gyömöszöli a matematikai képleteket rejtő aktatáskát, tekintete a földön fekvő Szásáról és Marikról az odakint álló rendőrségi furgonra siklik, még mindig képtelen a tanárnőjére nézni.

– Kérlek, ne aggódjatok! – mondja Marik apja a feleségének, a fiának és Szásának is. Az ajtó mellett áll, kapkodva próbálja átdugni a karját a kabát ujján, amit Marik anyja tart neki. – Menjetek az iskolába, hadd legyenek büszke rátok – szól a gyerekeknek, akik összekapaszkodnak a padlón, habár a zúzódásaik már kezdenek lüktetni. – Hamarosan rendbe hoznak mindent. Néhány nap múlva visszajövök. – Próbál higgadt maradni, de a hangja reszket. – Minden rendben lesz – mondja, bár a szavai üresen hangzanak, hiányzik belőlük a súly, ami ahhoz szükséges, hogy rögzüljenek Szása elméjében, talán még a sajtójában is.

Vajon Szása hihet neki? Annak ellenére, hogy a két rendőr kivezeti a házból, Marik apja még mindig úgy néz ki, mint az első öt éves tervről szóló film hőse, amit az iskolában láttak. Elpusztíthatatlan és büszke. Kinek hihetne, ha nem neki? Marikba kapaszkodik, visszatartja a fiút, nehogy az örök után vetődjön, és azt kívánja, hogy – ahogy a nagymamája szokta mondani – hamarosan valóban minden jóra forduljon.

2

SZÁSA AZ UDVARRA VEZETŐ KAPUNÁL ÁLL MARIK MELLETT, miközben arra figyel, hogy nagymama meg ne lássa. Az ő háza, akár csak Mariké, Ivanovo külvárosában áll, ott, ahol a városi villamos egy mező mögött fejezi be útját, óránként elkészve a nagypapa kertje mellett, hogy aztán az utca végén, az orgonabokrok közelében megálljon. De Szása most nem az orgonákra gondol. Ő a villamosra gondol, ami a síneken csattog, és szikrák pattognak a vezetéken fölötte. A dac legjobb megnyilvánulása felugrani a villamos hátuljára, és a farkként kiálló hosszú vasdarabon lovagolva siklani a csalántövek és a barátaik irigy pillantásai között, amíg a villamos csikorogva meg nem áll, a vezetője cigarettát sodor ujjai között, és az égő gyufát tenyerével óvón körülfogja. Eddig a kilencéves Andrej, aki két évvel idősebb Mariknál és Szásánál, az egyetlen, aki meg merte lovagolni a villamos fémfarkát, és azóta is zebre dugott kézzel lézeng, elfelejtve, hogy ők hárman barátok. Füttyörszik és elnéz a fejük fölött, mintha hirtelen összezsugorodtak volna.

Hátrapillant, hogy ellenőrizze, eltűnt-e nagymama arca az ablakból, izgatottan és szorongva várja a villamost, mintha ez az utolsó

vizsga lenne az iskolaév végén, májusban. Marikkal mindketten készen és elszántan váraкоznak, visszalesnek a nagymama házára, amiről Szása mindig is tudta, hogy tele van titkokkal. Titkokkal, amiket szalaggal átkötött levelek rejteneк a nagymama ágya alatt, vagy a szekrény felső polcain, amikhez Szása nem férhet hozzá, esetleg a bejárati ajtó feletti poros padláson. Ezek a titkok a régi életből valók, a Szása és Marik születése előtti életből, mielőtt az ország megremegett és egy új társadalmi rendbe rázódoott, mielőtt az anyja két öccsét elragadta a háború. A döntő pillanatra várnak, a kezük izzad, gyomruk korogva tiltakozik a merész terv ellen, amit kitaláltak. Hogy a váraкоzást lerövidítsék, a port rugdossák, bár tudják, hogy nem szabadna, mert tönkreteszik a cipőjüket, és új cipőt szerezni majdnem akkora esemény, mint a cár megdöntése.

Aztán a sarkon túlról meghallják a közeledő dübörgést. Az ablakok csörömpölése egyre hangosabbá válik, ahogy a villamos befordul, és egy pillanatra elnyeli őket hatalmas tömegével. Hagyják, hogy elhaladjon, majd a síneken mögé szaladnak, hogy a vezető ne lássa őket a visszapillantó tükörben. Szása figyel, ahogy Marik megragadja a vasfarkat és ráugrik, a fémrúdra feszül, két kezével a hideg nyakát szorongatja. Ő is ugrik, és a sínek elkezdeneк elszállni a lába alól, ahogy egyszer egy filmben látta, de arra koncentrál, hogy kapaszkodjon. A keze izzad, és Mariké is ilyen lehet, mert látja, hogy a fiú ujjai folyton lecsúsznak a fémről, ahogy markolja. Vajon Marik is ugyanúgy meg van rémulve, mint ő? A fiú szíve is olyan gyorsan ver, mint az övé? Hogy megőrizze az egyensúlyát, az előtte megfeszülő hátra összpontosít. Aztán a jármű előrelendül, és lelassul. Hirteleн Andrejt látja a szeme sarkából, amint dermedten a kerítéshez simul. Ahogy elsuhanak mellette, eltűnik, de sem Marik, sem ő nem néz hátra, mert nem engedhetik meg maguknak, hogy elveszítsék az

egyensúlyukat, amikor a villamos egy újabb kanyarban kileng. Aztán amikor a barna fű a látóhatárra gördül, és még mindig mind a ketten az orgonabokrok mellett zötykölődő villamos végében vannak, a lány tudja, hogy megcsinálták, hogy a két rendőr nem győzött, hogy Andrej soha többé nem fog a fejük fölött elbámulni vagy napraforgóhéjat köpködni feléjük.

Amikor kinyitja a bejárati ajtót, látja, hogy nagymama, aki általában a ház körül serénykedik, az anyja tempójával szalad ki a konyhából. Máskor puha és ráncos arca élessé és szögletessé vált, és kerek szemüveg mögött megbújó szemében olyan düh ég, amelyet Szása még sosem látott. Nagymama bezárja maga mögött az ajtót, és utasítja, hogy üljön le.

Mint kiderült, nem Andrej volt az egyetlen, aki szemtanúja volt a tiltott utazásnak a villamos hátulján. Egy szomszéd is látta, valószínűleg a kerítés deszkái között leskelődve, és amilyenek a kíváncsi szomszédok általában, rohant hozzájuk, beárulni őket a nagymamának. Így most Szása kénytelen otthon maradni, míg az anyja és nagypapa haza nem jön, és akkor ki tudja, milyen büntetést kap ezért a vakmerő engedetlenségért. Nagymama a fejét rázza, fel-alá járkál a szobában, kezét a kötényébe törölgeti.

– Tudod, mi történhetett volna? – kérdezi éles, idegen hangon. – Felfogod, milyen veszélyes dolog felugrani egy mozgó villamosra? – A *veszélyes* szó robbanásként süvít ki a száján.

Szása tudja, hogy bűnös, mert megszegte a szabályokat, ez most rettenthetetlenné és büszkévé tette, amilyennek az anyja érezhette magát, még az ő születése előtt, amikor a civilek kezelését tiltó katonai parancs ellenére sebészi szikéjével belevágott egy kilencéves

sebesült kisfiú hasába, és egyenként húzta ki a repeszdarabokat. Ő és Marik megcsinálta, mintegy kis bosszúként a zúzódásokért, amiket a rendőr okozott, aki elvitte a barátja apját, a zúzódásokért, amiket otthon soha senkinek nem fedett fel.

– De nem történt semmi – érvel. – A villamos olyan lassú itt, pont a végállomás előtt. Olyan lassú, hogy gyorsabban tudok gyalogolni – mondja. Úgy formálja az igazságot, hogy nagymama arca elveszítse élességét, és újra puha és ráncos legyen.

El akarja mesélni neki Andrej elismerő pillantását és Marik megfeszített vállát a villamos farkán; dicsekedni akar a teljesítményükkel és az újonnan szerzett tisztelettel, de nagymama ide-oda járkál, nem figyel egyikre sem. Magát hibáztatja, és azt mondja, hogy ő egy vén bolond, aki nem látta, mi történik, mert túlságosan lefoglalta a konyhában a több vödörnyi víz felforralása a mosáshoz, és nem nézett ki olyan gyakran az ablakon, mint kellett volna.

– Micsoda felelőtlen dolog – mondogatja. – És mi van, ha Andrej úgy dönt, leugrik egy szikláról? Te akkor is követni fogod? – kérdezi. – Anyának igaza volt, amikor nem engedte be a házba. És mi a helyzet Marikkal? – kérdezi. – Ő is a villamos hátulján lovagolt?

– Nem – hazudja Szása, miközben azon tűnődik, vajon a szomszédasszony beárulta-e Marikot is, és nagymama megmenti-e őt attól, ami rá vár, amikor az anyja és nagypapa hazaér a munkából. Soha senkinek nem fogja elmondani, hogy Marik vele utazott a villamoson. Megtették, és ennyi elég is.

A lány egy padon fekszik, arccal lefelé hasal. A fa felülete kemény, amit az anyja keze még keményebbé tesz, ami a lábát és a vállát nyomja, szorítja lefelé. Elfordítja a fejét, és látja, hogy nagypapa kihúzza

a nadrágjából a fekete és vastag, kerek fémcsatos övet. Megpróbál csapkodni a karjával és rúgni a lábával, de az anyja szorítása olyan, mint egy satu. Elfordítja a fejét, az egyetlen testrészét, amit még képes mozgatni, és figyel, hogy nagymama az ajtó mellett áll, a villanykörte fénye megcsillan a szemüvegén, így nem látja a szemét. Az öv fölötté suhog, hallja, ahogy átszeli a levegőt, mielőtt a hátán csattan, és olyan fájdalmas szúrást hagy maga után, amitől felsír. De tudja, hogy nagypapa nem hagyja abba egyetlen ütéssel, így tovább jajgat, sikoltozik és vonaglik az anyja keze alatt, ahogy az öv suhog és csíp, miközben az arcán a könnyek takonnyal keverednek, és szálnalmas nyálcsíkokat hagynak a pad fafelületén.

– Nem csinálom többet! – üvölti, hogy megállítsa az övet. – Nem fogom, nem fogom, esküszöm, nem fogom! – sikoltja, szinkronban az öv ritmusával, amikor egyszer csak megszűnik a suhogás, és a levegő újra összeáll.

– Legközelebb csalánnal verlek el – mondja nagypapa, ahogy átűzi az övet a lyukakon a nadrágja derekán.

Az anyja keze szétnyílik, így lekászálódhat a padról, elszaladhat nagymama mellett, akinek a szemét még mindig nem látja, az ágyához, hogy a takaró alá bújva sajnálhassa magát és a megbüntetett hátsóját, hogy az igazágtalanságon és az élet értelmén gondolkodjon.

Vacsoránál az anyja a veszélyekről beszél. A veszélyekről, amelyeket a fronton látott, ahol sebész volt, mielőtt Szása megszületett, és a veszélyekről, amelyekről mindannyian olvasnak a *Pravdában*, vagy halalanak a bábuskáktól, akik a fészker melletti padokon ülnek, és napraforgómagot rágcsálnak. Aknák a mezőkön és fel nem robbant gránátok az erdei avar alatt, örvények a folyóban, ahová nyáron úszni

járnak, huligánbandák, akik a holdfénytől részegen betörik az iskola ablakait, és almákat tépnek le nagypapa fájáról. Már így is annyi veszély leselkedik rájuk, hogy csak egy olyan meggondolatlan bolond, mint Szása, tudna újabbakat kitalálni.

– Érted, mit tettél? – kérdezi, és Szása némán bólint, mert még mindig érzi az öv nyomait, és nem akar még több büntetést kiprovokálni.

– Edd meg a levesed – mondja nagymama, és egy újabb szelet kenyeret tol felé.

A takaró alatti homályban Szása úgy döntött, hogy nem fog enni, ezért megrázza a fejét, és összepréseli az ajkait, hogy megmutassa, komolyan gondolja.

– Egyél! – követeli az anyja.

A térdére fektetett kézzel ül, és a fájós hátsójára koncentrál.

– Süket vagy? – kérdezi nagypapa.

– Csak néhány kanálnyit – mondja nagymama a szokásos lány hangján.

– Hallottad, amit mondtam? – kérdezi az anyja. – Mit mondtam az előbb?

– Amikor eszem, se nem látok, se nem hallok – válaszolja, idézve nagypapa egyik házi szabályát.

– Akkor úgy kell etetnem téged, mint egy csecsemőt – mondja az anyja, és felpattan. Leül Szása mellé a padra, felemel egy kanál levest a saját tányérjáról, és Szása ajkához nyomja. A lány összeszorítja a száját, de az anyja erősebben nyomja.

– Legközelebb a csalán jön – mondja nagypapa, és szúrósan rápillant az asztal túloldaláról. A szeme kék, a kapu körül virágzó nefelejcskek színe, a mély ráncok barázdái sugarakként futnak a fehér hajába. A forradalom előtt paraszt volt, de 1917 után, amikor a nép

kalapácsokkal és kaszákkal fellázadt, hogy felszabadítsa magát a cári elnyomás igája alól, mérnök lett. Nagypapa paraszti származása az oka annak, hogy három szobájuk és egy konyhájuk van, ami csak az övéké. A forradalom előtt az egész ház a nagymama apjái volt. Ő gyári munkafelügyelő volt, és mivel őt nem zsákmányolták ki, mint a munkásokat vagy a parasztokat, nem érdemelte meg, hogy megtarthassa a helyet, ahol lakott. Most a ház egyik fele az övék, a másik felén három szomszéd osztozik, szobánként egy-egy család. Nagypapa elég fontos paraszt lehetett, mert az ő oldalukon van egy belső vécé, míg a másik három család a hátsó épületbe sereglik. Szása nem érti, miért érdemelte meg a nagymama apja, hogy kidobják a saját házából, majd agyonlőjék, mert felügyelte a gyári munkát, de van egy olyan érzése, hogy erről senki sem akar beszélni, ezért nem kérdez rá.

Mivel az anyja továbbra is próbálja etetni, Szása belátja, hogy alulmaradt, akárcsak akkor, amikor a padhoz szegezték, ezért elernyeszti az ajkait, és hagyja, hogy a kanál tartalma a szájába csorogjon. Ott tartja a meleg, sós vizet, krumplidarabkákkal és árpaszemekkel, miközben az anyja háromszor megismétli a mozdulatot, majd visszaül a helyére. Talán rájött, hogy Szása nem fogja lenyelni, vagy egyszerűen csak fáradt és éhes munka után, és meg akarja enni a saját ételét. Amikor Szásáét kivéve minden tányér kiürül, és végre elengedik az asztaltól, kimegy – teste még mindig fáj a rendőr lökésétől és nagypapa övétől –, és kiköpi a levest nagypapa egresbokrára.

3

MARIK *INTELLIGENTNYÍJ*, ezt a szót Szása anyja használja az emberek jellemzésére. A műveltség, a kultúra, az intelligencia és a modor egyfajta keveréke, és ez alapján minden szomszédjukat és ismerősüket *intelligentnyíj* és nem *intelligentnyíj* csoportba osztotta. Valahogy az első csoport mindig sokkal kisebbnek bizonyul, mint a második. Nem *intelligentnyíj*: a házuk másik felében lakó három család; az összes élelmiszerüzlet összes eladónője, beleértve a pékségben dolgozó Duszja nénit, a szénceruzával rajzolt szemöldökével és konyhai hangjával; Szása barátja, Andrej, mert az anyja egy gondnok, aki csak a középiskola hét kötelező osztályát végezte el, és most zsákvászon kötényt visel a pamutruhája fölött, amikor egy botra erősített galycsomóval sepri az udvart. *Intelligentnyíj*: Irina Vasziljevna, aki a két háztömbnyire lévő házában ad zongoraleckéket; Marik és az anyja, aki sápadt és szeplős, és a szóbeszéd szerint zsidó.

Szása nem tudja, hogy mik azok a zsidók, és miben különböznek a többiektől, de abból, ahogy az emberek lehalkítják a hangjukat, amikor azt mondják, *jévréj*, a szót, amit úgy kőpnek, mint egy kukacos

almadarabot, azt sejtí, hogy a zsidók rosszabbak, mint ők maguk, valami sötét és rejtett módon, amiről nem beszélhetnek nyilvánosan. Csak egyetlen másik zsidót ismer – Mojszej Davidovics Zlotnyikovot, az anyja orvosi intézete anatómiai osztályának vezetőjét és a disszertációjának konzulensét. Szása csak egyszer találkozott dr. Zlotnyikovval, amikor az anyja elvitte a munkahelyére, mert fájt nagymama szíve, és a férfi nem nézett ki máshogy, mint bárki Ivanovóban. Szemüvege és kecskeszakálla volt, felállt az íróasztalától, és úgy hajolt le kezét rázni Szásával, mintha anatómiaprofesszor lenne, nem pedig egy első osztályos kislány két vékony, fonott copffal.

Marik egy másik heget is visel, amiről mindenki tud, egy olyan eseményt, amit Szása még mindig úgy lát a lelki szemei előtt, mintha csak tegnap történt volna. Amellett, hogy zsidó, most már egy fogoly fia is. Azután a reggel után Szása azt hitte, hogy Marik apja kihagyott egy csengetést, és elkésett a munkából – az anyja szerint ez komoly ok a letartóztatásra –, de aztán hallotta, hogy az anyja a *politicseszki* szót csatolja a nevéhez. Az anyja halkán ejtette ki, amikor mindannyian az asztalnál ültek és káposztalevest szürcsöltek.

– Ártatlan embereket nem zárnak táborokba – mondta nagypapa. – Sztálin tudja, ki van velünk és ki ellenünk. Sztálin, a mi vezetőnk, az apánk, a nagy Lenin utódja. A Németország felett aratott dübörgő győzelmünk mérnöke.

Andrej is hasonlóan vélekedett, csak kevésbé hangzatos szavakkal.

– Biztos csinált valamit, ha letartóztatták – motyogta, miközben a zsebkésével egy ágat hegyezett, amikor a fészter tetején ültek, miután Marikot az anyja hazahívta.

Andrej apja sincs itthon, de nagypapa szerint neki nagyobb esélye van hazajönni, mint Marik apjának, mert ő nem *politicseszki*.

Talán Andrej anyja is, amikor az udvart sepri, elfordítja a fejét a kapu nyikorgására, ahogy a nagymama teszi ezt a háború vége óta, még mindig várva, hogy a fia, Kolja hazajöjjön a Leningrádi Frontról.

Nagypapa születésnapja van, ami azt jelenti, hogy az ebédlőasztalon szamovár pöfög, nagymama pedig egy serpenyő fölött áll, a lisztől hófehér kézzel palacsintát süt. Marik és Szása az asztal alatt van, ahol a régi linóleum szakadozott, felfedve a sok háború előtti, sőt talán még a forradalom előtti lábak által kikoptatott deszkát. Miközben a vendégek, mind *intelligentyij*, a főtt krumplit eszik savanyú káposztával, a gyerekek a szemük elől elrejtőzve játszanak, míg várják a teát, amikor a kenyérszeleteket megrakhatják kanálszámra a nagypapa kertjében termő gyümölcsökből készült eper- és almalekvárral.

A valós élettől a vászonterítő választja el őket, ami szinte a padlót érinti. A linóleumban lévő cakkos szakadás a képzeletükben egy folyó, a műanyag szakadt szélei pedig a partok. Épp most fejezték be Andersen mesekönyvének olvasását, és a történet, amit eljátszanak, egy féllábú bádogkatonáról szól. A bátor harcos túlél egy zuhanást az ablakból és egy vízesés tomboló hullámain, hogy a végén tűzben haljon meg. Csendben szerelmes egy papírbalerinába, akinek, legalábbis a katona képzeletében, szintén csak egy lába van. A balerina a ruhájára egy szép flitteres rózsát tűzött. Vajon tud a katona szerelméről? A lyuk a linóleumban a folyó, amely előre fog törni, és a mélybe rántja a bádogkatonát, a folyó, ami elsüllyeszti a csónakját, és egy nagy hal gyomrába juttatja.

Marik a katona, Szása pedig a papírbalerina. A katona retteg a sötétségtől a hal gyomrában, de túl büszke ahhoz, hogy segítségért

kiáltson, mert egyenruhát visel. A széttépett linóleumdarabokon keresztül a folyó vízeséssé duzzad, az újságpapírból készült csónak szétfoszlik, és a víz végül a katona feje fölött összезárul.

– „*Isten áldjon, jó vitéz, halálba mégy, halálba!*”¹ – idéz Marik a könyvből.

Marik a való életben is ugyanolyan bátor és büszke, mint a bádogkatona a mesében, és Szása tudja, hogy valójában nem hiszi el, hogy a sírjába sodródik.

Aztán a terítő másik oldalán elcsendesedik a hangok zúgása, és zongoraakkordok csendülnek fel, mielőtt a forradalom előtti operaiskolában képzett, mezzoszopránnak nevezett nagymama hangja illatos fehér akácvirágcsokrokról kezd zengeni. A zene felduzzad, és nagymama hangja is felemelkedik, majd leereszkedik, a szöveg pedig arra kényszeríti, hogy emlékezzen távoli fiatalságára, amikor még naivan hitt a szerelemben.

Szása meghallja az edények csörömpölését, ami azt jelenti, hogy az asztalról most szedik le a vacsoratányérokat, hogy készen álljon a teához és a lekvárhoz, ezért tudja, hogy gyorsan kell cselekednie.

– És hátul, ugyanabban a szobában a katona meglátta a balerínát, aki még mindig egy lábon egyensúlyozott. – Kinyújtja a lábát, mint a táncosnő a mesében, bár le kell guggolnia, hogy ne üsse meg az asztal tetejét. – És akkor a fiú bedobta a katonát a kályhába. És a balerina, akit elkapott a huzat, szintén belerepült a tűzbe. – Szünetet tart. – Mindketten elolvadtak, a lángoktól vagy a szerelmüktől, senki sem tudta.

A terítő-függöny túloldalán taps hallatszik, és további dalokat kérnek, amit a csészealjához koccanó teáscsészék csörrenése kísér.

¹ Andersen: *A rendíthetetlen ólomkatona*.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha öröme és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatom veled.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

– A balerina papírból volt – mondja Marik. – Így nem maradt belőle semmi.

– Nem igaz! – kiált fel Szása. – A ruhájára tűzött flitteres rózsát megtalálta a szolgáló a hamuban. – Hiába közeledik a tea édességgel, nem hagyhatja, hogy a táncosnő nyomtalanul eltűnjön.

– Rendben, egy flitteres rózsza – ismeri el Marik. Szípig, orrát a kézfejebe törölgeti, ahogy a szakadt linóleum-folyóját bámulja. – De a katona nem halt meg. Egy kis bádogszív alakú gombóccá olvadt össze.

Szásának tetszik, hogy valami megmaradt a katonából és a balerinából, miután elégték a tűzben, de a kis bádogszívben nem biztos. Nem túl érzelgős finálé ez egy ilyen büszke harcosnak? Fogalma sincs, mégis úgy dönt, hogy vita nélkül elfogadja. Habár ebből hiányzik az, amit az anyja a legjobban értékel, a keménység, Marik befejezése úgy tűnik, jól illik a bátorság és a szerelem történetéhez, amit épp az imént játszottak el ezen a linóleum-folyó képzeletbeli színpadon. Ez boldoggá és felszabadulttá teszi, és érzi, hogy a szája mosolyra húzódik, még hozzá magától.